

Kolonievogels in Twente in 2024

Peter van den Akker

In 2024 werden in Twente 167 kolonies gevolgd waarvan er 17 nieuw werden ontdekt (10,2%) en 5 niet werden geteld (3,0%). Er zijn 21 kolonies inactief geworden omdat hier 3 jaar achtereen niet meer werd gebroed. De soorten laten op hoofdlijnen het volgende beeld zien:

- Aalscholvers broedden voor het eerst op 2 locaties in Twente en het totale aantal groeide opnieuw,
- Het aantal Blauwe Reigers nam iets toe,
- Ondanks de lage aantallen steeg het aantal kolonies van de Kokmeeuw van 2 naar 3 en nam ook het aantal paartjes toe mede door een hervestiging in het Wierdense veld,
- in de enige bekende dakkolonie Kleine Mantelmeeuwen werd met zekerheid gebroed, 18 paar bouwde een nest,
- het aantal Roeken daalde circa 8% en dat past in de afnemende landelijke tendens,
- de Oeverzwaluw deed het voor het zesde jaar op rij goed,
- de Huiszwaluw was nagenoeg stabiel in aantal.

In het vervolg van dit artikel ga ik nader in op de ontwikkelingen van de verschillende soorten kolonievogels. Ik bedank alle tellers voor hun inspanningen en houd mij aanbevolen voor reacties en aanvullingen op dit overzicht.

Aalscholver (21)

De in 2022 ontdekte kolonie in het Gelselaarsebroek langs de Koningsbeek nam opnieuw in aantal toe; nu van 14 naar 20 paar. Tijdens de telling zaten op veel nesten 2-3 grote jongen. Op Kristalbad broedde een solitair paar waarvan 3 jongen uitvlogen. Is dit het begin van een tweede kolonie?

Blauwe Reiger (195)

Op één na (Witte veen) werden alle kolonies geteld. Met uitsluiting van deze kolonie steeg het aantal broedparen met 3,1%. Er zijn geen nieuwe kolonies ontdekt en de kolonie Oude Rijssenweg in Markelo was niet bezet. Het aantal getelde paartjes van 195 was verdeeld over 15 kolonies. De kolonie Breeriet op Twickel was opnieuw de grootste (36 paar), het Rogmanspark in Almelo was door

een relatief forse toename goede tweede. Ik ben benieuwd of we volgend jaar, in geval van een nieuwe een zachte winter, het Twentse record uit 2008 van 238 paar kunnen benaderen.

Kolonies	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Rogmanspark Almelo	10	n.g.	20	12	22	23	34
Beeklustpark Almelo	8	n.g.	7	10	21	23	19
Mekkelhorst, Weerselo	7	4	4	3	2	2	3
Twickelervaat, Deldenerbroek					10	10	6
Breeriet, Delden	29	26	33	21	28	32	36
Lonnekermeer, Hengelo	11	13	12	15	10	13	13
Singraven, Denekamp	34+3	13	24	24	23	23	26
Weldam, Goor	6	4	7	3	6	4	3
Oude Rijssenseweg, Markelo			3	n.g.	3	4	0
Groot Boerman, Markvelde	4	5	0	2	3	5	6
Witte Veen, Buurse	13	17	13	15	9	19	Ng
Waterwingebied Enschede	7	5	7	2	2	8	5
Buurserbeek, Buurse	6	8	8	10	10	10	10
Hulsbeek, Oldenzaal	3	4	4	n.g.	8	11	9
De Poppe, De Lutte	2	4	6	4	4	5	7
Voordesdijk, Markelo	0	n.g.	12	8	11	9	14
UT, Enschede	0	0	4	3	5	7	4
Totaal	159	111	167	132	177	208	195

Kokmeeuw (76 paar)

Het aantal broedende Kokmeeuwen in Twente is sinds 2012 sterk afgenomen, toch steeg het aantal kolonies dit jaar van 2 naar 3 en het aantal broedparen van 46 naar 76. Er werd gebroed in het Elsenveld/Borkeld (55 paar), Wierdense veld (18 paar) en de Overtoom (3 paar). Als criterium voor een broedgeval wordt gehanteerd dat paren tot nestbouw zijn overgegaan, dus alleen baltsende vogels is niet genoeg. In het Wierdense veld broedde de Kokmeeuw voor het laatst in 2018. Maar dankzij de vele neerslag en de hoge waterstanden dit voorjaar deden ze hier weer eens een broedpoging. Maar net als in de andere 2 gebieden leek het broedsucces minimaal.

In het Elsenerveld werd voor het tweede achtereenvolgende jaar na 2005 weer gebroed. Toen ging het nog om 2000 paar! Ook hier was de waterstand ongekend hoog. Zelfs zo hoog dat deze eerst moest zakken voordat pitruspollen konden worden gebruikt om een nest in te bouwen.

Kleine Mantelmeeuw (18 paar)

Op het bedrijvenpark NW-Twente was voor het zevende jaar op rij een kolonie Kleine Mantelmeeuwen aanwezig. Dit keer is het hele dak nauwkeurig afgezocht en werden op 31 mei 18 nesten met eieren en/of jongen geteld en 3 lege nesten. Het aantal eieren per nest bedroeg:

0 eieren: 3x

1 ei: 1x

2 eieren: 4x

3 eieren: 10x

4 eieren: 3x (waarvan 2x het vierde ei buiten het nest lag).

Opnieuw werden er ook andere soorten in de kolonie gezien: minimaal 3 Zilvermeeuwen, 2 Pontische meeuwen (waarvan een 4-de kj vogel gepaard met een Zilvermeeuw), een alarmerende Visdief en een paartje Scholeksters.

Ik blijf aandacht vragen voor het vinden kolonies elders in Twente. Het kan haast niet anders of er moeten ook elders op Twentse industrieterreinen of in binnensteden meeuwen op daken broeden. Ik hoop dat meeuwenvolgers de komende jaren alert willen blijven op balts- en voedselvluchten boven en naar gebouwen. Landelijk neemt het aandeel dakbroeders toe, ook ver in het binnenland.

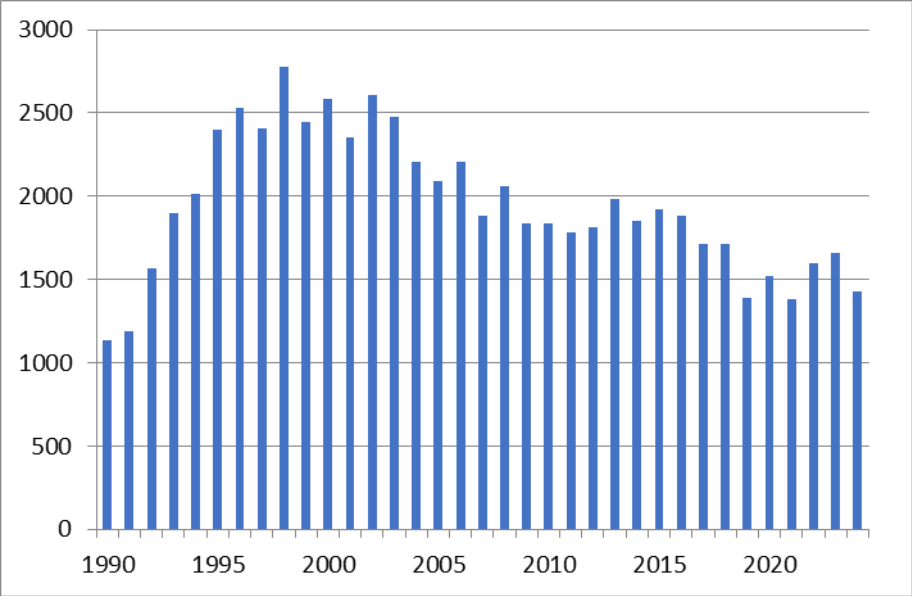
Roek (1431 paar)

Er werd dit jaar 1 grote kolonie in Enschede niet geteld (2023: 84 paar), met uitsluiting van deze kolonie daalde het aantal in Twente met circa 8% (zie figuur 1). Dit past in de landelijke trend van de soort. Bekijken we de verschillende locaties, dan zien we een wisselend beeld. Al enkele jaren lijkt de Roek het in Oost-Twente (Lossen en Denekamp) naar verhouding beter te doen dan in westelijk Twente. Lossen herbergt ook de grootste kolonie, dit is Brilman met dit jaar 238 paar. De aantallen in Wierden en Enschede namen verder af en in Haaksbergen zijn de aantallen schommelend maar stabiel. In Almelo is het beeld lastig te ontrafelen, kolonies komen daar snel op maar kunnen ook zo maar weer verdwijnen. Enkele kolonies niet vinden betekent een gat in de aantallen.

Voor een zo compleet mogelijke telling kan een kolonie het beste 2x worden geteld;

de eerste keer om de ligging van alle kolonies vast te stellen en een eerste telling te doen. De tweede keer levert een beter beeld en hogere aantallen op. Ook kleine nesten worden meegeteld. De tweede telling kan het beste worden uitgevoerd vlak voor het sluiten van het bladerdek. Telt u te vroeg dan mist u paartjes!

Gebied	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Hellendoorn						8	8
Wierden	108	145	146	100	46	21	16
Almelo	777	692	633	497	815	817	696
Losser	259	246	253	303	257	324	338
Hengelo	54	49	42	43	41	31	36
Enschede	286	223	237	227	204	207	99
Haaksbergen	169	n.g.	132	128	147	143	127
Denekamp	57	18	31	33	72	82	89
Vriezenveen	14	12	37	38	18	26	16
Markelo				2	1	0	0
Totaal	1712	1385	1520	1380	1601	1659	1431

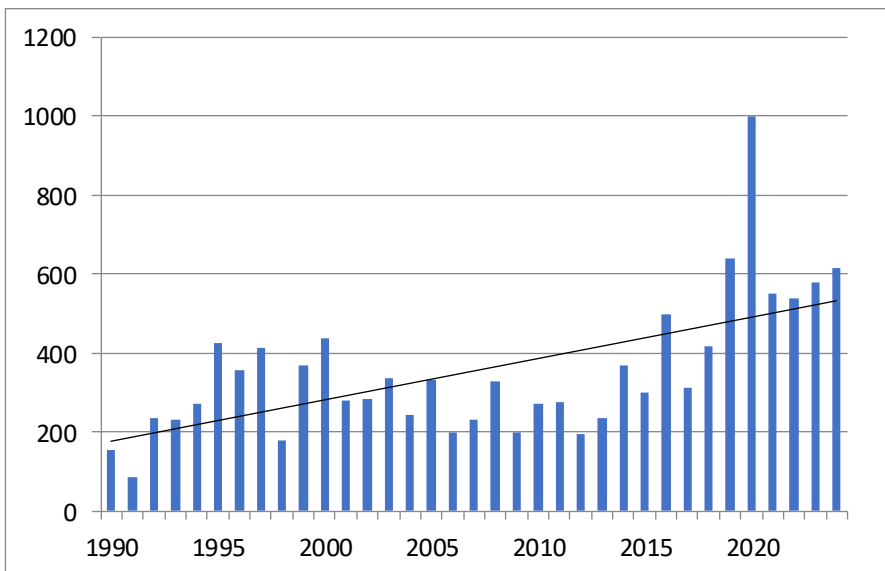

Figuur 1. Aantalsontwikkeling Roek in periode 1990-2024

Oeverzwaluw (614 paar)

Ook in 2024 deed de Oeverzwaluw het weer goed in Twente met 614 paar (zie figuur 2), dit is een toename van 5,7% t.o.v. vorig jaar. Het aantal kolonies nam toe van 11 naar 14. De nieuwe kolonies werden gevonden in Enter, Ootmarsum en Haaksbergen. Er broedden in totaal 246 paartjes in oevers/gronddepots (40,1% en vooral bij zandwinplassen) en 368 paartjes verdeeld over 6 kunstwanden (59,9%). De kunstwanden worden naar verhouding steeds meer gebruikt. Onderhoud van deze wanden is noodzakelijk (opvullen gaten en maaien of snoeien belemmerende vegetatie). In Vriezenveen langs de N36 is de kunstwand de voorafgaande winter grondig aangepakt. Vorige seizoenen zakten nestpijpen snel in (zand te grof) en groeide er zelfs onkruid in de gaten. Daarom is het grondlichaam vervangen door iets leemhoudende grond. Ons lid Gerrit Schepers heeft dit bij de Gemeente Twenterand met succes aangekaart. De actie had een enorm effect, want het aantal broedparen steeg hier van 122 tot maar liefst 237. Achter meerdere gaten in de kunstwand zaten zelfs 2 nestpijpen met broedkamers. Op onderstaande foto is Leen Smits bezig met het tellen van het aantal bezetten nestpijpen.

Kolonie	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Balderhaar Kloosterhaar			10	0	0	0
Waterharmonica Ootmarsum						7
Oelemars Losser kunstwand	433	384	164	76	126	56
Punthuizen/omleidingsknl.	0	7	0	0	0	44
Domelaar	45	203	60	70	40	79
N36 Vr'veen kunstwand	0	0	5	124	122	237
De Wendel kunstwand	0	0	0	0	20	12
Zandwinning Vriezenveen	20	27	40	0	0	56
Leemslagenplas	0	0	0	50	0	0
RBT Bornerbroek	0	74	26	8	8	0
Enter				32	32	40
Rutbekerveld	75	260	150	130	200	25
Dannenkamp, Hoge Hexel kunstwand	52	44	48	0	20	45
Bolscherbeek	0	0	0	0	8	n.g.
Haaksbergen, kunstwanden	10	0	48	32	18	20
Twentekanaal Kristalbad	0	0	0	17	5	5
Totaal	641	999	551	540	579	614

Figuur 2. Aantalsontwikkeling Oeverzwaluw in periode 1990-2024

De meest nauwkeurige Oeverzwaluw-telling krijg je door de nestpijpen van dichtbij te controleren. Ondiepe pijpen, pijpen met spinrag voor het vlieggat en pijpen zonder pootafdrukjes worden niet meegeteld. Op de foto Leen Smits bij controle van de kunstwand bij de N36.

Huiszwaluw (2156 paar)

In 2024 werden 2156 broedparen geteld, 30 minder dan vorig jaar (afname 1,4%). Het aantal getelde Huiszwaluwen in Twente is in onderstaande tabel samengevat voor 3 delen (NO, West en Zuid). In figuur 3 zijn deze delen globaal weergegeven op een dichtheidskaart van het aantal broedparen van de Huiszwaluw in 2013-15. De dichtheid loopt op van blauw, groen, oranje naar rood. Uit figuur 3 blijkt duidelijk dat NO-Twente het regionale bolwerk voor de soort is. De populatie in NO-Twente wordt al jaren heel zorgvuldig en compleet gevolgd door de Natuur- en Vogelwerkgroep “De Grutto”, VWG Losser en Heemkunde Ootmarsum en Denekamp. Door de werkgroep De Grutto (informatie van Herman Braakhuis) werden dit jaar 1684 paartjes geteld op 175 erven; dit is gemiddeld 9,6 paar/erf. De grootste kolonie werd gevonden in Rossum met 55 paar. Op veel erven zijn kunstnesten opgehangen; in totaal 872 stuks waarvan er dit jaar 492 werden gebruikt (56,4%). In totaal broedde in NO-Twente 29% van de Huiszwaluwen in een kunstnest.

Figuur 3. Indeling Twente; NO ten noorden stedenband en oostelijk van de lijn Almelo-Langeveen, W westelijk Twentekanaal en Z: zuidelijk stedenband en oostelijk van Twentekanaal.

De steekproef in West en Zuid-Twente is veel kleiner, hier is o.a. de werkgroep ‘Hofvogels’ actief. In totaal werden in de Hof van Twente 18 kolonies geteld met

een gemiddelde grootte van 6,6 paar/erf. De grootste kolonie werd geteld door Arie Langendoen in Markelo en bestond uit 25 paartjes.

Uit West-Twente wordt al enkele jaren de grootste kolonie gevolgd. Hier telde Albert Stevens op één bedrijf in de gemeente Hellendoorn 61 bezette nesten. Uit zijn relaas blijkt de kwetsbaarheid van natuurlijke nesten. Zo waren in maart 2024 na de winter nog 21 nesten aanwezig, terwijl hier in 2023 89 paar werd geteld. Ook in september 2024 stelde Albert na het broedseizoen vast, dat er nog maar 37 nesten geheel intact waren. Het lijkt er op dat de kwaliteit van het beschikbare nestmateriaal (zand, leem, klei) hier een knelpunt is.

Landelijk nemen de aantallen sinds de eeuwwisseling iets toe (www.sovon.nl). Kolonies kunnen het beste 2x worden geteld waarbij het hoogste aantal wordt aangehouden. Afhankelijk van de grootte van een kolonie kan het beste minimaal 15 minuten worden geobserveerd op momenten dat er volop wordt gevoerd. Bezette nesten zijn te herkennen door het verschijnen van jongen in de nestopening, nestbezoek door oude vogels, ophoping van mest onder de vliegopening en door een bijgewerkte nestopening. Soms worden Huiszwaluwnesten in beslag genomen door Huismussen. Uit deze nesten hangen vaak strootjes naar buiten, dit doen Huiszwaluwen nooit.

Gebied	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
NO- Twente	1975	2049	1583	1650	1855	1871	1931
West-Twente	175	145	199	293	201	239	180
Zuid – Twente	78	43	90	67	48	76	45
Totaal	2228	2237	1872	2017	2104	2186	2156

Peter van den Akker, Districtscoördinator Twente (Lsb.Twente@sovon.nl of akkervanden@yahoo.com)